

Іван Рудакевич
кандидат географічних наук,
викладач кафедри географії України і туризму
*Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка*

ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСТА ТЕРНОПІЛЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

В останні роки значна увага органів влади, громадськості та місцевого бізнесу м. Тернополя звернена на розвиток туристичної галузі. Цьому сприяє вигідне географічне положення міста, а також проведення різних масових подієвих заходів (змагання з водно-моторного спорту, музичні та етнофестивали). На території Тернополя також наявний значний туристично-ресурсний потенціал як природних, так і історико-культурних об'єктів. Однак він повною мірою не використовується через недостатню дослідженість і освоєність.

Тематиці дослідження туристичного-ресурсного потенціалу Тернополя присвячено багато наукових праць. Окремі аспекти вивчення природних туристичних об'єктів на території міста досліджували І. Дуда, К. Дударчук, О. Заставецька, А. Івченко, Я. Мариняк, Л. Царик та інші. Багато описів туристичних об'єктів міста є у краєзнавчих нарисах і розвідках польських і німецьких авторів: Ч. Бліхарського, Г. Фріке, Т. Кунзека, А. Чоловського.

Метою даної публікації є дослідження потенціалу природних туристичних ресурсів для забезпечення розвитку різних напрямків туристичної галузі у м. Тернополі.

Тернопіль – місто у центральній частині Західного регіону України, обласний і районний центр. Розташований у центрі Тернопільської області на берегах річки Серет, яка є притокою Дністра. Тернопіль розміщений за 420 км від столиці України Києва та 130 км від Львова – найбільшого міста Заходу України. Місто є значним вузлом автомобільних і залізничних шляхів, а поблизу нього розташований тимчасово недіючий міжнародний аеропорт. Площа Тернополя становить близько 59 км². Населення міста – 218,1 тис. осіб (станом на 1.01.2017 р.).

Територіально м. Тернопіль поділяється річкою Серет на дві частини – правобережну (колишне с. Загребелля – масив «Дружба», мікрорайони «Кутківці» і «Пронятин») та лівобережну (центральна і південна частини міста, промислові зони, житлові масиви «Сонячний», «Східний» і «Новий світ»). На правобережній частині міста розташовані переважно житлові масиви як садибною, так і багатоповерховою забудови, а також освітні заклади

(два університети), об'єкти соціальної інфраструктури і торгівлі та значні площі зелених насаджень (ландшафтний парк «Загребелля»). Більшість населення і економічного потенціалу м. Тернополя зосереджені на лівобережних просторах. Тут розміщені найбільші промислові підприємства, адміністративні заклади та сфери послуг, а також головні житлові масиви міста.

Тернопіль належить до числа небагатьох великих міст України, які мають значний природно-ресурсний потенціал для розвитку туризму. На території міста розташовано багато об'єктів, які належать до природних туристичних ресурсів.

Далеко за межами Тернополя відомі його водні туристичні об'єкти. Головним серед них є Тернопільський став. Серед обласних центрів України лише у Тернополі в центрі міста розташована велика штучна водойма. Площа Тернопільського ставу становить близько 3 км², а середня глибина 5-7 метрів. Водойма створена на річці Серет, займаючи значну площу її долини в межах міста. Історія ставу починається в рік заснування міста – 1540 р., коли пану Тарновському надано привілей на спорудження водойми з метою рибництва.

На сьогодні Тернопільський став використовується переважно для рекреаційних потреб. На північно-західному березі водойми облаштований міський пляж, який відповідає державним санітарним нормам. Відпочивальників до пляжу підвозять прогулянкові катери. У 2016 році поблизу мікрорайону «Новий світ» відбудована оновлена набережна «Циганка» за сучасними архітектурними трендами із спортивними майданчиками та відновленим пляжем. По Тернопільському ставу в навігаційний сезон (переважно з квітня по жовтень) здійснюються перевезення відпочивальників, жителів і гостей міста двома катерами і приватними яхтами.

На поверхні водойми сформувалися унікальні умови для розвитку вітрильного спорту, аквабайку та в'їндсерфінгу. Вже кілька років на Тернопільському ставі проводяться міжнародні змагання з водно-моторного і веслувального спорту. На місці впадіння р. Серет у став споруджений гребний канал, на берегах якого розбудовується центр водних видів спорту. Із розвитком водного і спортивного туризму пов'язане майбутнє рекреаційне використання Тернопільського ставу.

Нижче ставу в межах міста протікає річка Серет через мальовничі ландшафти парку «Топільче». Вздовж її русла прокладені пішохідні доріжки, по яких часто прогулюються мешканці міста і туристи. На річці Серет планується створення траси для змагань з водного слалому і екстремальних

видів водного спорту, що буде додатковою туристичною принадою міста. У тернопільських парках розміщені також кілька джерел з питною водою, які є важливими рекреаційними об'єктами місцевого рівня.

Важливим чинником, що впливає на сезонність і плинність туристичного руху є кліматичні характеристики місцевості. Помірноконтинентальний клімат території м. Тернополя теж сприяє розвитку рекреації та туристичної сфери. Середньорічна температура повітря становить $+7+9$ °С, сума активних температур 2400-2600 °, а кількість опадів – 590 мм/рік [2, с. 283-284]. Особливий мікроклімат на території міста створює водойма Тернопільського ставу, яка протягом року пом'якшує температурні показники.

В геоморфологічній будові територія Тернополя є досить розчленованою, а коливання абсолютних висот становить від 295 до 374 метрів над рівнем моря. Наявність крутих схилів зумовила розвиток гірськолижного спорту і туризму в північно-східній частині міста (масив «Сонячний»). Вже кілька зимових сезонів на схилах в районі вулиці Тарнавського функціонує гірськолижна траса з витягом, а також школа лижних видів спорту. Поєднання хвилястих горбогір'їв і водного дзеркала ставу створюють мальовничий ландшафт Тернополя, який приваблює численних туристів.

На території міста розташовані також значні площі зелених насаджень. Загальна їх площа у Тернополі становить понад 1800 га, що займає близько 30 % міської території [3]. В місті для рекреаційних потреб використовуються чотири парку відпочинку («Топільче», ім. Т. Шевченка, Національного відродження, парк Слави) та дендропарк «Загребелля». На західній околиці Тернополя розташований регіональний ландшафтний парк «Загребелля», який створений з метою охорони природних комплексів і рідкісних рослин. У парках «Топільче» та «імені Т. Шевченка» разом з рослинними насадженнями поєднуються численні штучні водойми – ставки, фонтани та струмки. У парку Слави розміщений меморіал загиблим воїнами у роки Другої світової війни, а в парку Національного відродження – пам'ятники льотчикам-визволителям, воїнам-інтернаціоналістам і пам'ятний хрест УПА. У 2016 р. в частині дендропарку «Загребелля» створений невеликий парк «Здоров'я» із спортивними і відпочинковими зонами.

До зелених насаджень міста належать також численні сквери. Наймальовничіші з них розміщені переважно у центрі міста – біля пам'ятників Т. Шевченку, І. Франку, О. Пушкіну, Д. Галицькому, А. Шептицькому, В. Гнатюку; на бульварах Т. Шевченка і Д. Галицького; на вулицях Миру, С. Крушельницької, Р. Купчинського. Околиці міста межують із кількома невеликими лісовими масивами із західної та південної сторін.

Ще двадцять років тому Тернопіль належав до числа «найзеленіших» обласних центрів України. Однак в останні роки площа зелених насаджень у місті скорочується внаслідок ущільнення забудови. Тому важливим завданням місцевої влади і громадськості є збереження існуючих зелених

насаджень та розширення їх площ, що також сприятиме зростанню туристичної привабливості міста.

З об'єктів представників тваринного світу на території м. Тернополя цікавими для туристів є три звіринці – зоокуток у парку «Топільче», міні-зоопарк при церкві Петра і Павла (вул. В. Великого) і ресторану «Ноїв ковчег». У зоокуточку парку проживають переважно копитні ссавці (олені, коні, осли) та птахи (водоплавні, фазани, страуси). Міні-зоопарки заселені переважно свійськими тваринами (вівці, кози, кролики, голуби). На водоймищі Тернопільського ставу поселяються численні колонії водоплавних птахів (дикі качки, лебеді, мартини). У воді цієї водойми водяться різні види прісноводних риб і раки, які приваблюють численних рибалок. У планах міської влади є проведення міжнародних змагань на ставі з риболовлі, розвиваючи таким чином рибальський і водний туризм.

Одним із чинників, який приваблює туристів до Тернополя, є також сприятлива екологічна ситуація в місті. За чистотою повітряного басейну Тернопіль займає лідерські місця порівняно з іншими обласними центрами України. Сприятливу екологічну ситуацію доповнюють також порівняно чисті водойми, парки та вулиці міста.

Загалом Тернопіль є одним з небагатьох обласних центрів України з багатим природно-ресурсним потенціалом, придатним для туристичної діяльності. Головними об'єктами природи, які приваблюють туристів до міста, вважаються Тернопільський став і парки міста. Однак загальну картину туристичної привабливості Тернополя доповнюють також інші природні об'єкти.

Література

1. Бойцун Л. С. Тернопіль у плині літ: історико-краєзнавчі замальовки / Л. Бойцун. – Т. : Джура, 2003. – 391 с.
2. Географічна енциклопедія України. — К. : «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1993. — Т. 3 : П–Я. – С. 283-284.
3. Інвестиційний паспорт міста Тернопіль [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://rada.te.ua/app/webroot/files/Strukturni_pidrozdily/i_pasport_2015%20.doc. Дата використання: 08.05.2015.
4. Рудакевич І. Р. Геопросторові аспекти підготовки туристичної інфраструктури міста Тернополя до «Євро-2012»/ І. Р. Рудакевич // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : географія. — Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка. — Вип. 1. — 2011. — С. 113 — 118.
5. Туристична презентація міста Тернопіль [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rada.te.ua/predprinimatelstvo_i/Презентація_ТУРИСТИЧНА.pdf. Дата використання: 30.04.2015.